

BEWAAR HET PAND

UITGAVE TOT BEVORDERING VAN DE HANDHAVING DER OUDE GEREFORMEERDE BEGINSELEN

Meditatie

Een volk dat zijn lof verkondigt

"gij ouden met de jongen! Dat zij de Naam des HEEREN loven"

Psalm 148:12b en 13a

Er zijn jongeren en ook kleuters. Er zijn bejaarden en ook stokouden. Het verschil in leeftijd kan soms wel honderd jaar zijn. Hoe oud we ook zijn of hoe jong we ook zijn, we worden aangesproken. Al wie mens is, geen van die uitgezonderd. U en jij en ik. Huidskleur en afkomst sluiten hier niet uit. Ook rang of stand, rijk of arm is hier niet bepalend. Het mens-zijn geeft hier de doorslag. Omdat u mens bent, wordt uw naam genoemd. Door uw Schepper, door Hem Die u heeft gemaakt.

U bent er niet zo maar. U bent geen produkt van het toeval. Uw zijn op de aarde is niet doelloos of zinloos. God heeft u gemaakt. Met welke bedoeling? Waarom heeft God geboren doen worden? Waarom zijn we op de wereld gekomen?

't Is vakantie-tijd. Een jaar vol van drukte, van in beslag genomen worden, van hard werken ligt achter ons. Misschien zitten we tegen het overspannen-zijn aan. Gelukkig dan: eindelijk vrij. Nu kunnen we weer eens aan onszelf denken. Lekker luieren, pret maken, denken aan onze genoegens. Een zonnige bestemming hoeft deze zomer niet veraf te liggen. Maar ons gevoel verlangt ernaar om er helemaal uit te zijn. Dus gaan we met zware koffers op stap. Soms naar verre landen. Om bij te komen.

Waar u ook bent, van één ding krijgt u geen vakantie, geen dag, geen uur: van het loven van uw Schepper. Hij draagt u op, Hij gebiedt u om Hem te loven. Daartoe heeft Hij u gemaakt. Dat was het scheppingsdoel.

Nu moeten we de betekenis van dat

loven goed verstaan. 't Betekent niet af en toe een versje met het woord hal-leluja zingen. Ook niet dat versje heel de dag zingen. 't Wil niet anders zeggen: hart en mond, innerlijk en uiterlijk, handel en wandel de Heere toegewijd. Alles in mij, alles van mij de Heere grootmakend, Hem lovend en prijzend. Elk uur, elk moment, dag en nacht.

U zegt: een mens kan dat niet; hij is daartoe onmachtig. Ik zeg: niet alleen onmachtig, ook onwillig. We willen niet, we zijn er geheel afkerig van. 't Is geworden in ons aller leven: doende de wil des vleses en der gedachten.

Toch moogt u geen ogenblik vergeten dat God Zijn eis handhaaft. Hij kan die eis blijven stellen, omdat Hij u goed heeft gemaakt. Dat wil zeggen: geheel en al bekwaam om Hem te loven en van harte gewillig en bereid om dat te doen. Nooit kunt u de diepte van uw val aangrijpen om Gods eis krachteloos te maken.

Weet u wat uw en mijn naam is? Kind van de ongehoorzaamheid! God eist, Hij eist rechtens, en nu niet bukken voor die eis, dat is: elke dat weer niet doen wat God opdraagt om te doen.

Hier is onze zonde. Ongerechtigheid noemt de Bijbel dat; moedwillige overtreding van Gods gebod. Och hoe kunnen we dat begrip zonde vullen met allerlei andere dingen, en dan menen dat we zondeloos zijn. Moedwillige ongehoorzaamheid dat is het elke dag weer.

We kunnen ons verzekerd houden van de hemel. Maar zou de hemel voor u geen hel zijn? Want daar is het doende de wil van God: Hem loven en prijzen. Nooit meer ongehoorzaam zijn. Slechts geheel en al gehoorzamen. Niets anders kunnen en niets anders willen!

Hoe noodzakelijk is het om in dit leven van nieuws geboren te worden. Die zaak zegt de Heere u toe. Omdat Hij geen lust heeft in uw dood. Pleit u op de gegeven belofte? De Heere wil erom gebeden zijn.

Door de wedergeboorte wordt het anders. O neen - dan worden we hier helaas niet volmaakt. Maar er is wel de hartelijke begeerte om God groot te maken. Dit is de troost temidden van tranen: straks volmaakt, straks het God-loven weer de grootste vanzelfsheid. Gods volk zal de wens verkrijgen. Dat ligt gewaarborgd in de drie-enige God.

Vanwege ons niet loven van God, vanwege die ongehoorzaamheid wacht ons de straf op de ongehoorzaamheid. God blijft God. De straf waarvan Hij sprak, zal komen. Die straf is de toorn, de vloek van God, de eeuwige dood.

Hoe groot is de liefde, de barmhartigheid, de genade van God! Hij gaf Zijn Zoon. Christus is gaan staan in de plaats van ongehoorzamen. Hij de straf op de ongehoorzaamheid overgenomen. Hij gehoorzaam geweest tot de dood, ja de dood des kruises. Wat een Evangelie is er! Wordt Hij noodzakelijk? Deze Plaatsbekleder? Krijgt u inzicht in uw ongehoorzaamheid? Dan zult u zicht op Christus krijgen!

Een begenadigd mens heeft wat stof om God groot te maken! In de werken van de schepping openbaart God Zijn almacht, Zijn majesteit en Zijn heerlijkheid. In het werk van de herschepping openbaart God Zijn onuitsprekelijke liefde, Zijn grote barmhartigheid. Golgotha spreekt ook van Gods rechtvaardigheid, van Zijn heiligheid en Zijn waarachtigheid. Waarlijk - Gods kind krijgt en heeft stof om de Naam des HEEREN te loven. Zo formeert God Zich een volk dat Zijn lof verkondigt!

Ds.v.Z.

Van de administratie

In de afgelopen periode van 3 weken ontvingen we f 100,- aan giften en konden we 7 nieuwe abonnees inboeken. Hartelijk dank.

Wie verblijft ons in de vakantietijd met de opgaven van nieuwe abonnees? We zien er naar uit.

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn. Telefoon: 01720-74202. Postbank 704350.

Van de redactie

Artikelen

Ds. J. van Amstel vervolgt zijn serie over "Vrouwen in het ambt". Naar aanleiding van de dissertatie van dr. H.J. Selderhuis een bijdrage over "Huwelijk en echtscheiding".

Ontmoetingsdag Kampen

D.V. zaterdag 16 september in het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente.

Dit blad is een uitgave van de stichting Bewaar het Pand te Meerkerk
verschijnt eens in de veertien dagen

COMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. P. den Butter, Ds. A. van Heteren en Ds. D. Slagboom.

ADRES VAN DE REDAKTIE:

Copie voor het volgende nummer van "Bewaar het Pand" zenden naar: Ds. A. van Heteren, Voordijk 247, 2992 AL Barendrecht, telefoon 01806 - 13069.

ADMINISTRATIE:

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d Rijn, tel. 01720-74202, postrek. 70.43.50 t.n.v. de administrateur van "Bewaar het Pand" te Alphen a/d Rijn.

Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar.

Advertenties f 0,60 per mm met een kolombreedte van 6 cm. Bij kontrakt korting.

ISSN nummer: 0166 - 4646

Verschijningsdata zomermaanden

Nr. 16 donderdag 24 augustus, nr. 17 donderdag 14 september. Daarna weer elke veertien dagen. Alles D.V.

De copy dient uiterlijk de donderdag voor de verschijningsdatum binnen te zijn.

Katwijk

Nu u dit leest heeft Ds. J. Veenendaal afscheid genomen van de gemeente van Katwijk aan Zee. In de volgende aflevering van ons blad hopen we daarop terug te komen.

AvH.

Nederlandse geloofsbelijdenis (76)

Burgerlijke ongehoorzaamheid

Het lijkt me goed om in het raam van artikel 36 iets te zeggen van een actueel verschijnsel, dat we sinds zo'n twintigtal jaren gewoon zijn te noemen: burgerlijke ongehoorzaamheid. Het is eigenlijk niet zo moeilijk daar aandacht voor te vragen. Terwijl ik de kopie klaarmaak is er net een bepaalde actie achter de rug, die geheel in de lijn ligt van "burgerlijke ongehoorzaamheid". Ik denk aan de actie, waarvan de kranten een tijd vol hebben gestaan, nl. die van de milieu-organisatie Green Peace.

Met spanning is het door velen gevolgd. Het machtige olieconcern Shell moest een afgedankt olieplatform kwijt. Het oog was gericht op een plaats in de Atlantische Oceaan benoorden Schotland. De vergunning van de Engelse Overheid was er. Men beweerde dat het beter was om die vervuilde opslagplaats in de diepe zee te dumpen dan dat deze op het land gedemonteerd werd. Het eerste zou volgens het grote concern aanzienlijk minder betekenen voor het milieu dan het laatste.

Het leek of het alles zo gebeuren zou volgens de plannen. Er was aanvaankelijk weinig publiciteit in deze zaak. Echter de milieu-organisatie, die we al bij name hebben genoemd, zat niet stil. Het achtervolgde het olieplatform bij de sleep over zee. Twee aktievoerders werden erop gebracht. In het eindstadium, dat ondertussen steeds meer de aandacht van de wereld trok, werden er zelfs nog twee aan toegevoegd. Het laatste gebeurde met gevaar voor eigen leven door allerlei moeilijke omstandigheden.

Wat inmiddels ook gebeurd was had wellicht nog meer betekenis. De publieke mening werd door de milieu-organisatie beïnvloed. Een eenvoudig motto deed het: de zee is geen vuilnisvat. Op veel plaatsen werden de pompen gemeden van het concern, dat het olievat wilde laten zinken. De reactie van het publiek was zeer emotioneel. Nog betrekkelijk onverwachts kwam er een ommekeer. Het plan tot dum-

ping werd "vlak voor de haven" opgegeven.

De milieu-organisatie had de afloop niet kunnen dromen. Eindelijk eens, na veel teleurstellende acties, die trouwens grote sommen geld gekost hebben, een klinkende overwinning, die moed voor de toekomst geeft! Zo werd het van deze zijde beoordeeld.

Wij gaan hier van het geheel geen beoordeling geven. Het zou in de eerste plaats deskundigheid vereisen om dat te doen. We zouden bijv. moeten weten hoe vervuild of het oliegeval was en wat dumping aan vervuiling betekent. Het spreekt ons óók aan, dat zó voorkomen is dat de zee vervuild wordt. We hebben verantwoordelijkheid voor hetgeen de Heere gegeven heeft in Zijn schepping.

Het gaat me om de actie: Het bezetten van het eigendom van een ander. Er was verzet tegen iets, dat wettig wél kan. Opvallend was het ook hoe men zich voorgenomen had om de politie op een afstand te houden.

Wat is het eigenlijk?

Wat eigenlijk "burgerlijke ongehoorzaamheid" betekent is niet zo gemakkelijk te zeggen. De uitdrukking zou doen denken aan de ongehoorzaamheid van de burgers in het algemeen. Dat is het niet. Het gaat om een bepaald soort ongehoorzaamheid met een bepaald doel. We kunnen dit met een eenvoudig voorbeeld uit de praktijk weergeven. Het is een voorbeeld dat te vinden is in een boek over dit onderwerp "Christenen en burgerlijke ongehoorzaamheid" van mr. G. Holdijk.

Iemand, die belasting ontduikt door opzettelijk zijn aangifte-biljet verkeerd in te vullen is ongehoorzaam in de zin van de wet. We moeten erbij zeggen, dat hij zondigt tegen God en zijn naaste. Zo iemand pleegt echter geen burgerlijke ongehoorzaamheid in de betekenis die ons bezighoudt. Houdt iemand echter zijn belasting openlijk in door een bepaald bedrag van de aanslag niet te betalen om daarmee te protesteren tegen een bepaald

wettelijk besluit of regeling dan kunnen we wél spreken van burgerlijke ongehoorzaamheid in de bedoelde zin. Voor het eerst werd hiervan gesproken in de Verenigde Staten van Noord-Amerika. Al in het midden van de vorige eeuw waren er daar acties tegen de slavenhandel. Daar werd toen al gesproken van "civil disobedience", wat in onze taal gewoon betekent: burgerlijke ongehoorzaamheid. In de jaren zestig waren er de acties van Martin Luther King tegen het racisme. We weten ook allen van de geweldloze acties in India, waarbij Mahatma Gandhi protesteerde tegen de overheersing van zijn volk.

Eerst in 1972 is in ons land dit begrip ingevoerd. Een rechtsgeleerde, later hoogleraar in Leiden, C.J.M. Schuyt, heeft een boek geschreven in dat jaar over "Recht, orde en burgerlijke ongehoorzaamheid". Sinds die tijd is het een vaststaande uitdrukking geworden van het verzet, dat we hier op het oog hebben.

We kunnen "burgerlijke ongehoorzaamheid" omschrijven als "een in beginsel geweldloze, welbewuste wets-overtreding, in alle openheid gericht op het wijzigen van een bepaalde wettelijke regeling of een door de overheid gevoerd beleid". We geven dan weer de gedachte van hen, die deze zaak verdedigen. Ik zeg er graag bij: het is de vraag of zo'n definitie in de praktijk uitkomt.

Zo wil "burgerlijke ongehoorzaamheid" méér zijn dan een zgn. wettelijke protestvorm als demonstreren. Het wil minder zijn dan het verzet tegen de rechtsorde in de volle betekenis van het woord bijv. gewapend verzet. Burgerlijke ongehoorzaamheid wil niet gericht zijn op de verbreking van de rechtsorde, dus op de chaos, integendeel - zegt men - het is juist uit op het herstel van de rechtsorde. Het is niet meer - zegt men weer - dan een éénmalig illegaal handelen tegenover een onrechtvaardige wet of een onrechtvaardig beleid met het doel om te komen tot een betere wetgeving of een beter beleid.

Achtergronden

Het is onmogelijk alle achtergronden van deze vorm van protest te noemen. We zouden van de bomen het bos niet meer zien. Zóveel achtergronden zijn er naar meer dan één kant.

We maken daarom alleen maar enkele opmerkingen, die proberen enig inzicht te geven in de opstelling van velen, die burgerlijke ongehoorzaam-

heid verdedigen.

Allereerst: burgerlijke ongehoorzaamheid kan er alleen zijn in een zgn. democratische staat. Het zal voor ieder direkt duidelijk zijn dat in een dictatoriale staat dit verschijnsel ondenkbaar is. Daar wordt iedere actie gelijk onderdrukt. Denk maar aan de Sowjet-Unie - vóór de omkering - en Irak.

Dan moeten we hier wijzen op het gevoel, dat een burger naar de geest van de tijd heeft - of moet hebben - van zijn positie binnen het staatkundig bestel. Noem die burger als 't u blijft geen onderdaan. Die benaming herinnert tévéél aan een van-boven-opgelegd gezag! Nee, die burger is vandaag mondig. Hij mag én moet deelnemen aan de processen die tot de wetgeving leiden. Hij wil zich graag voor zijn medeburgers inzetten maar dan vanuit het beginsel, dat ieder gelijkheid heeft te bevorderen. Gezag aanvaarden wil die burger wel, maar dan alléén, als hij kan inzien dat het beleid werkelijk in het belang van ieder is.

Tenslotte: hoe ziet die burger de staat? Hij wil die graag als een onmisbaar gegeven aanvaarden. Echter niet zo dat daar een gezagsverhouding geldt tussen Overheid en burgers naar Gods bestel. Hij ziet de verhouding tussen Overheid en burgers als een soort verbond. De partijen moeten elkaar trouw bewijzen. Beantwoordt in een bepaalde situatie de staat niet aan het verwachtingspatroon van de mondige burgers, dan moet hij de mogelijkheid hebben daar tegen in te gaan, op de verkeerde dingen te wijzen en te appelleren op het rechtvaardige om zo gerechtigheid te verkrijgen.

Wellicht zegt iemand bij de bezinning op het laatste: er is in een democratische staat toch een mogelijkheid via het parlement, waarin de vertegenwoordigers de belangen van het volk op een wettige manier verdedigen? Graag merk ik daarbij op, dat ik me dan aansluit bij de werkelijkheid zoals wij die kennen. In ieder geval krijgen de belangen van de burgers in zekere zin gestalte in wetten. Wat zegt men dáárop binnen de kringen die dit soort ongehoorzaamheid verdedigen? Wel, men erkent de volksvertegenwoordiging. Die is er immers gekomen door de stemmen van de mondige burgers. Men wil ook toegeven, dat het normaal is dat ieder luistert naar de wetten, die langs de normale weg tot stand gekomen zijn. Echter: men benadrukt: dit zijn mééerderheidsbesluiten. 't Gevaar is dat men daarbij voor een bepaalde minderheid geen oog gehad

heeft. Welnu in zo'n geval moet er een mogelijkheid tot protest zijn. Zo kan de Overheid er attent opgemaakt worden dat er een onrechtvaardigheid is in welk opzicht ook, opdat er een ander beleid komt, dat men het rechtsbesef van de burger overeenkomt.

Enkele voorbeelden

Het is goed op enkele voorbeelden te wijzen. We attendeerden al op de belasting-onthouding. Zo heeft men bijv. burgerlijke ongehoorzaamheid getoond tegenover de houding van de Overheid ten aanzien van de kernbewapening. We zullen ons in dit verband wel herinneren de actie tegen de kruisraketten in 1984. Velen weigerden toen de defensiebelasting te betalen. Door een bepaald bedrag op de energie-rekening in te houden, maakte men de Overheid attent op de bezwaren. Er werd zelfs een aparte Beweging Weigering Defensie-belasting opgericht.

Er zijn acties geweest, die deze naam kunnen dragen, waarbij men op de rails van de trein ging zitten om te protesteren tegen het vervoer van munitie. Hier kan kunnen ook genoemd worden de acties van de binnenschippers, die kanalen afsloten met hun aken als protest tegen een, voor hun besef, onrechtvaardig besluit ten aanzien van het verdelen van vrachten.

Er zou veel meer te noemen zijn. We moeten wel voorzichtig zijn om direkt alle acties maar met deze naam te benoemen. Er zijn wel eens acties bij bepaalde noodtoestanden, die gebeuren van uit een heel andere achtergrond en niet zozeer te beschouwen zijn als een georganiseerde oppositie tegen wettige besluiten. Zo maakt het voor mij een verschil uit als ouders voor korte tijd een weg afsluiten om een gemeenteraad attent te maken op een gevaarlijke situatie voor hun kinderen óf dat een actiegroep een pand bezet, omdat het al een tijd leeg staat.

Hoe beoordeeld

In bredere kring wordt over het algemeen burgerlijke ongehoorzaamheid erkend. Men durft zich zelfs beroepen op het verzet in de tijd van de reformatie. In een boekje dat het recht uiteindelijk verdedigt, deed de schrijver zelfs een beroep op Calvijn, die het recht van verzet erkend heeft "tegen de Bijbelse achtergrond, dat men God meer gehoorzaam moet zijn dan de mensen". We moeten eerlijk zeggen: het gaat hier over andere zaken, terwijl toch ook de hele achtergrond, waarom

Calvijn van verzet gesproken heeft, gemist wordt.

We kunnen het niet anders zien, dan dat we in de regel burgerlijke ongehoorzaamheid af moeten wijzen. Het deelnemen aan acties die daar een uiting van zijn, is een miskenning van het belijden ten aanzien van de Overheid.

Burgerlijke ongehoorzaamheid is en blijft illegaal handelen. De mooie verpakking, waarin dit verzet gepresenteerd wordt, maakt het niet anders. Bovendien kan het toch niet, dat een bepaalde groep op grond van eigen rechtsgevoel uitmaakt of zij zich aan de wetten zal houden of niet.

Hoe wordt het gezag van de Overheid ook ondergraven! Je ziet het treurig

beeld: de actievoerders gaan hun gang en de Overheid kijkt toe. De kronen rollen over straat.

Zo wordt ook het onrecht in de hand gewerkt. Die veel lawaai maken krijgen soms hun zin en die niet zo willen doen, krijgen niets.

Er is ook het gevaar dat de beweerde geweldloosheid bij acties niet uitkomt. Wie houdt álle actievoerders in de hand? Het is bij meerdere acties gebleken dat het op geweld uitliep. De weg van enkel-burgerlijke-ongehoorzaamheid naar terrorisme is minder lang dan men graag aanneemt.

Er is voor de ware christen een andere én betere weg dan die van de burgerlijke ongehoorzaamheid!

D. Slagboom.

Vrouwen in het ambt (4)

De vorige keer zagen we dat zowel mannen als vrouwen hun plaats in de gemeente dienen te weten en dienovereenkomstig in te nemen. Allen zijn er toe geroepen om onderdanig te zijn. Toch geldt dit voor vrouwen in het bijzonder, daar zij onderdanig hebben te zijn aan mannen, die God als hoofd over hen aanstelt. Zo zijn de door Hem gewilde plaatsen en taken nu eenmaal. Mag de Heere doen wat Hij wil? Hij is recht in ál Zijn weg en werk, ook in dit opzicht. Zo bepaalt God de orde.

Bescheidenheid

In de gemeente mag je niet zo maar je mond opendoen, ook al spreken we over de mondigheid van de gemeente. Alleen in de vreze des HEEREN zullen we onze mond gebruiken.

Nu is het waar dat de een eerder spreekt dan de ander en dat sommigen er helemaal het zwijgen toe doen.

We moeten daarom wel inzicht hebben in wat Paulus bedoelt, wanneer hij in 1 Timotheüs 2:11 en 12 vrouwen oproept om "stil" te zijn.

Het mag zelfs niet de schijn hebben dat vrouwen de baas spelen. Deze ruimte ontvangen ze niet.

Want zelfs als vrouwen niet in het ambt staan, omdat de Heere dit niet wil, kunnen zij zich zo laten gelden en zoveel druk uitoefenen, dat zij in wezen toch regeren en de baas zijn.

Zij zullen anderen dan wel eens "leren" hoe het moet in de kerk, zelfs als zij bij hoog en laag beweren dat ze er geen kerkscheuring voor over hebben. Zij kunnen Gods gemeente zó regeren, dat het niet mooi meer is.

Vrouwen moeten volgens 1 Tim. 2:11 en 12 en 1 Cor. 14:34 en 35 zwijgen in de gemeente.

Dat wil niet zeggen dat zij nooit mogen spreken.

Ook zij moeten verkondigen dat de HEERE recht is. Ook zij mogen niet zwijgen van het goede. Ook zij zijn, als het goed is, getuigen des Heeren. Vrouwen hebben wel op de paasmorgen de blijde boodschap van de opstanding aan de apostelen overgebracht. Maar nergens lees je dat ze later apostelen wilden worden. Trouwens, de Heere Jezus, Die vrouwen echt wel naar voren haalde, zoals men zegt, heeft geen van deze vrouwen aangesteld als apostel.

Wat kunnen vrouwen wel-sprekend zijn en in woorden, die opbouwend zijn, veel goeds doen. Vrouwen bezitten doorgaans bijzondere gaven om een goed woord te doen. Met veel tact en gevoel kunnen zij bij tijden dingen onder woorden brengen.

Met één enkel woord een kind meer troosten en terechtwijzen dat een man met veel worden vermag. Vrouwen zijn in dit opzicht gezegend.

Toch vermaant de apostel vrouwen. Tot twee keer toe zegt Paulus hier dat ze stil moeten zijn.

Niet als een karaktereigenschap. Want de één is nu eenmaal stil van aard en de ander kan zich niet stil houden.

Nee, het gaat hier om een geestelijke zaak, die geestelijke oefening en daarom veel gebed vraagt. Zoals in Psalm 62 wordt gezegd: mijn ziel is stil tot God, zo dienen vrouwen "stil" te worden.

Een zachtmoedige en stille geest, die

aangenaam is bij God!

Stil zijn is daarom: niet de wet voorschrijven. Stil zijn is: niet te snel oordelen. Stil zijn is: niet naar voren dringen en ertussen (zien te) komen. Niet opvallen in de samenkomsten van de gemeente en niet opdringerig zijn om je mening te laten horen.

Rustig zijn, zich rustig houden. Op de achtergrond bezig zijn, vooral in gebed. In zorg. In liefde. In godsvrucht.

Vrouwen moeten (goed) onderricht aannemen. Er niet tegenin gaan. Niet de boventoon voeren. Niet aandacht vragen. Maar leren, biddend: HEERE, maak mij Uw wegen bekend. Door Uw Woord en Geest.

In alles rustig zijn, zegt Paulus. Niet zo maar een keer, wanneer het meevalt. Maar voortdurend, in alle dingen.

Waarom is dat nodig?

Adam eerst

De apostel laat (met gezag van een apostel) juist in dit verband volgen: Adam is eerst geschapen, daarna Eva. Met andere woorden: zo is de scheppingsorde van God.

Adam en Eva zijn beiden naar Gods beeld geschapen, maar Adam draagt alle verantwoordelijkheid. God spreekt Adam aan in zijn positie als hoofd van zijn vrouw.

Zo geeft God aan ieder een eigen plaats. Aan Adam van het leiding geven, aan Eva van het "hulpe" zijn. Daarom moet Adam spreken en moet Eva zich stil houden. Zo heeft de HEERE het verordend.

Deze "ordinantie van God" zullen we niet tegenstaan, maar veeleer het gebod van God gehoorzaam zijn en het voorbeeld van de heilige vrouwen navolgen, welke op God hoopten en haar eigen mannen onderdanig waren, zoals we in het formulier om de huwelijks staat voor de gemeente van Christus te bevestigen kunnen lezen.

Vrouwen dienen zich rustig te houden. In dit verband wijst Paulus er op dat Eva eerst zondigde. Zij was niet op haar plaats. Dat betekende de zondeval.

Willen we nu een nieuwe "zondeval" voorkomen, dan zullen mannen en vrouwen op de door God gestelde plaats in de kerk moeten zijn en blijven.

Alzo zegt de HEERE

Ja maar, zeggen sommigen: dat zegt Paulus maar.

Heel nadrukkelijk laat hij weten: ik sta niet toe dat vrouwen onderwijzen in de gemeente.

Zie je wel, zegt men, dat is de mening van Paulus. En men denkt er achteraan: hij wist niet beter. Wij denken daar vandaag anders over. Wij leven nu eenmaal in deze tijd, waarin vrouwen een geheel andere plaats hebben dan vroeger het geval was.

Echter, we hebben te bedenken dat Paulus in vers 7 al laat weten dat hij als apostel aan het woord is. Met andere woorden: we hebben hier niet te maken met een privé-opvatting van iemand die toevallig Paulus heet, maar met een apostolisch woord.

De kerk is gebouwd op het woord van de apostelen, zegt de Schrift. Dat wil zeggen dat het grondleggende woorden zijn die de apostel spreekt. Ze vormen het fundament voor alle tijden. Ook voor vandaag.

Om ons heen zeggen velen (vanuit een andere opvatting over de Bijbel!): dat zei Paulus, Petrus, Thomas, Jesaja, Jeremia, maar het waren maar mensen. Men durft te zeggen: dat zei Johannes wel, maar het is de vraag of hij Jezus' woorden wel goed begrepen heeft. 't Is de vraag of we wel weten wat Jezus zei. Zelfs durft men beweren: dat zei Jezus, maar dat is voor ons nog geen norm. Zo zag Hij het en Hij was ook maar een "mens". Je schrikt als je zulke woorden tegenkomt!

In wezen gaat het om de vraag of de Bijbel Gods Woord is of niet. Hebben we te maken met een menselijk feilbaar boek, hoe verheven ook, of is Gods Woord door de Heilige Geest geïnspireerd. Van beslissende betekenis zijn en blijven 2 Tim. 3:16 (al de Schrift is van God ingegeven) en 2 Petrus 1:21 (de heilige mensen Gods, door de Heilige Geest gedreven, hebben ze gesproken).

De Schrift is niet tijdgebonden. Ook voor vandaag geldt voluit: alzo zegt de HEERE.

We mogen wel des te meer bidden: maak in Uw Woord mijn gang en treden vast!

De Heere, Die man en vrouw geschapen heeft, wijst beiden hun plaats, ook in de kerk.

De HEERE regeert. Hij stelt ook mensen aan om namens Hem de kerk te besturen, te regeren. Om het leer- en regeerambt te ontvangen en te bekleden.

Het gaat goed in de kerk wanneer de HEERE aan het woord is en we Hem aan het woord laten. Het Woord moet aan het woord komen.

Wie komt hier niet met schuld onderuit?

Zijn we als mannen op onze plaats?

Zijn we als vrouwen in de gemeente op onze plaats? Altijd en onder alle omstandigheden?

Is er bij alle vrouwen in de gemeente stille godsvrucht?

Zijn alle mannen in de vreze des HEE-REN hoofd?

Zijn alle ambtsdragers op hun plaats, om namens hun Hoofd te leren en te regeren,

zodat Hij alleen aan het woord is?

We mogen in deze tijd wel in toene-
mende mate en voortdurend bidden:

*Ontbied ons, Heer, aan 't hemelhof,
doe Gij ons buigen in het stof,
door Woord en Geest Uw stem
verstaan;*

laat ons bij U ter schole gaan!

Van Amstel.

Huwelijk en echtscheiding

(N.a.v. H.J. Selderhuis, *Huwelijk en echtscheiding* bij Martin Bucer, 437 blz., f 39,90 (bij intekening op de serie *Kerkhistorische Monografieën* f32,50), Uitgeverij J.J. Groen en Zoon-Leiden)

Huidige denkklimaat

De dissertatie van Selderhuis verscheen als eerste deel in de serie *Kerkhistorische Monografieën*. We willen wat uitvoeriger bij de inhoud van dit boek stilstaan dan doorgaans het geval is.

Waarom? Omdat we een tijd beleven waarin al meer huwelijken worden ontbonden en dat op gronden die niet naar Gods Woord zijn. Ook onder kerkmensen komen gedachten voor die niet stroken met wat de Bijbel zegt over huwelijk en echtscheiding. Het gevaar is niet denkbeeldig dat men niet allereerst vraagt naar wat de Heere eist in bepaalde omstandigheden, maar dat men vraagt naar datgene wat naar onze gedachten haalbaar en goed is voor de betrokkenen. Veelal wordt meer gekeken naar de persoonlijke omstandigheden dan naar de normen van Gods Woord. Het welzijn van de individuele mens prevaleert boven de Wet van God. Daarbij wordt niet voldoende beseft dat de Wet van God heilig, heilzaam en goed is, dus het welzijn van de mens dient. Het welzijn van de mens wordt alleen gediend wanneer gehandeld wordt naar de normen van Gods Woord. Die normen van Gods Woord dienen bepalend te zijn voor de omstandigheden. Hoe vaak wordt het onder ons ook niet gezegd: Het was toch eigenlijk geen leven meer. Het is maar beter dat die twee uit elkaar zijn gegaan. Het lijkt al meer geaccepteerd te worden zo te denken en te spreken. Al minder wordt gelet op datgene wat de Heere in Zijn Woord van ons eist.

Inhoud dissertatie

De dissertatie van Selderhuis is een

werk van wetenschappelijk niveau wat zich toch goed laat lezen. Dit is een grote verdienste. Eerst wordt de huwelijksbeleving in de 16e eeuw getekend bij Rome, humanisten en de Reformatie. Dan volgt een biografisch deel over Bucer waarin we lezen over zijn eigen huwelijksleven en de rol die hij gehad heeft bij Philips van Hessen (bigamie) en Hendrik VIII, koning van Engeland. Het derde deel van het boek is het systematische deel. Dit deel is het meest uitvoerig. Het handelt over het huwelijk, over echtscheiding en celibaat. Als echtscheidingsgronden worden genoemd: Overspel, verlating en verbanning, psychische en fysieke factoren, privilegium Paulinum (echtscheiding is geoorloofd wanneer de ongelovige huwelijkspartner niet langer met de gelovige partner samen wenst te leven), mishandeling, bijzondere roeping (wanneer een van beiden in het klooster gaat of in een ver land het Evangelie gaat verkondigen waardoor het niet langer mogelijk is de echtelijke plichten na te komen) en criminele gronden. Tenslotte volgt een concluderend deel: Evaluatie, reacties op Bucers ideeën en doorwerking van Bucers ideeën. Het boek besluit met registers en curriculum vitae (levensloop).

Eigen visie van Bucer

Bucer heeft een eigen visie ontwikkeld op huwelijk, echtscheiding en de gronden die hij daarvoor laat gelden en een tweede huwelijk. Andere reformatoren, zoals Luther, Calvijn en Beza hebben het standpunt van Bucer niet nagevolgd. Bucer week in zijn tijd af van de gangbare opvattingen. Zo is Bucer er voor dat ook de aan echtbreuk schuldige partij kan hertrouwen. "Immers, God wil niet, dat iemand vanwege zijn eigen schuld - laat staan vanwege die van een ander - gedwongen wordt zo te leven, dat hij voortdurend bedreigd wordt door de zonde.

Dit geldt natuurlijk als hij de zonde haat en de gerechtigheid liefheeft, want God heeft, om ons van de dwang tot zondigen te bevrijden, Zijn Zoon gezonden en wie in Hem gelooft, heeft het eeuwige leven en is waarlijk vrij" (blz. 354). Bij overtreding van het zevende gebod vindt Bucer wel dat er straf moet volgen. "Maar de straf mag nooit zodanig zijn, dat men iemand verbiedt opnieuw te trouwen terwijl de persoon in kwestie het huwelijk nodig heeft om hoerij te vermijden. Immers, wanneer men hem niet met de dood straft - zoals eigenlijk zou moeten - moet men hem om eerbaar te leven een vrouw toestaan, want anders dwingt men hem tot zondigen" (blz. 357). Ook stelt Bucer dat echtscheiding geoorloofd is als een man geen echtgenoot of een vrouw geen echtgenote meer kan zijn. Roomse en protestantse theologen wezen de ruimere opvattingen van Bucer af. Calvijn heeft veel overgenomen van Bucer als het gaat over het huwelijk, maar hij verschilt duidelijk ten aanzien van de echtscheiding. Calvijn veroordeelt theologen (waaronder dus Bucer) die meer echtscheidingsgronden aangeven dan Christus Zelf in Mattheüs 19 doet. Voor Calvijn is alleen overspel grond voor de echtscheiding en onder bepaalde, strikte voorwaarden kan ook kwaadwillige verlating daaronder vallen. Als bijvoorbeeld een vrouw slecht behandeld wordt door haar man, heeft zij te bedenken, dat God haar wel zal straffen voor haar eigen zonde van opstand tegen God en dat slechte huwelijken gevolg zijn van de zondeval en daarom evenals zoveel andere gevolgen in geloof en vertrouwen gedragen zullen moeten worden. Als een vrouw door haar man mishandeld wordt, acht Calvijn slechts scheiding van tafel en bed toegestaan en dan alleen als het om een levensbedreigende situatie gaat. Ook later hebben de gedachten van Bucer niet doorgewerkt. Het gaat Bucer niet om de letter van de wet maar om de bedoeling van de wet. Hij hanteert hierbij het begrip *aequitas* (billijkheid) als middel om de wet juist te hanteren. Hier zien wij de invloed van Erasmus die dit begrip ter sprake brengt als hij meer ruimte voor echtscheiding propageert. We willen besluiten met de conclusie weer te geven (blz. 412): "Concluderend kan gezegd worden, dat Bucers ideeën nergens definitief in praktijk zijn gebracht. Ondanks zijn inspanning en argumentatie veranderde er in het huwelijksrecht nauwelijks iets en

bleef echtscheiding in protestantse gebieden net zo moeilijk te verkrijgen als in rooms-katholieke."

Beoordeling

De verschenen dissertatie is een belangrijk kerkhistorisch werk waar we veel waardering voor hebben. Er is veel werk verzet om het gedachtengoed van Bucer op schrift te stellen. Een kloek en keurig uitgevoerd boekwerk ligt voor ons. Het boek draagt een sterk kerkhistorisch karakter, wat op zichzelf uiteraard geen bezwaar hoeft te zijn. Dit zal met zich mee gebracht hebben dat er aan Bucer geen of niet meer kritische vragen gesteld zijn vanuit de Schrift, de Reformatie en de hedendaagse reformatische theologie. Doordat dit niet is gebeurd is het gevaar niet denkbeeldig dat Bucer gebruikt zal worden om een ruimere echtscheidingspraktijk te verdedigen zonder dat voldoende kritische toetsing van de gedachten van Bucer heeft plaatsgevonden. Dan zouden kerkhistorische gegevens gebruikt worden om een ethische omwenteling tot stand te brengen zonder dat er voldoende toetsing van de kerkhistorische gegevens heeft plaatsgevonden. Als het om huwelijk en echtscheiding gaat is het goed kennis te nemen van de gedachten van o.a. dr. W.H. Velema, dr. J. Douma en dr. J. van Bruggen. Op grond van Gods Woord trekken zij de hoofdlijn van de Reformatie door tot in onze tijd. In dit verband geven wij een citaat van dr. J. van Bruggen in "Het huwelijke gewogen" blz. 62: "De Schrift verbiedt gescheiden mensen om een tweede huwelijk aan te gaan: zij moeten zich weer verenigen met hun man of vrouw, dan wel ongetrouwd blijven. Dit verbod is echter niet toepasbaar op de situaties waarin het huwelijk door overspel tot ontbinding kwam. In zulke situaties gelden de adviezen die Paulus geeft: het is goed ongetrouwd te blijven, maar als men zich niet beheerst moet men trouwen." Het zou een goede zaak zijn wanneer dr. Selderhuis of een ander het gedachtengoed van Bucer kritisch zou doorlichten allereerst vanuit de Schrift zelf maar ook vanuit het werk van de andere reformatoren zoals Luther, Calvijn en Beza en daarbij ook zou betrekken wat er verder tot in onze tijd toe gepubliceerd is door reformatische theologen. Dit zou ongetwijfeld een nieuw boekwerk opleveren dat richtinggevend zou kunnen zijn temidden van de vele vraagstukken die er zijn in onze tijd ten aan-

zien van huwelijk en echtscheiding. Een boek dat minder exclusief kerkhistorisch van aard zou zijn, een boek meer gericht op het terrein van de ethiek. Het vele materiaal dat dr. Selderhuis op tafel heeft gelegd is het zeker waard nader doordacht en getoetst te worden.

Ds. A. van Heteren.

Boekbesprekingen

Mevr. mr. M.G. van Vulpen e.a., **Hart tegen hard**, 54 blz., f 14,90, verkrijgbaar bij de RMU en bij de boekhandel, uitgave Buijten en Schipperheijn te Amsterdam.

De bijbelse eis tot verzoening en vergevingsgezindheid in het oplossen van een verstoorde arbeidsverhouding worden behandeld. Hoe kunnen conflicten worden voorkomen en opgelost. Arbitrage wordt als middel gezien. Het RMU-standpunt inzake conflictoplossing biedt waardevolle handreikingen tot oplossing van verstoorde arbeidsverhoudingen.

Dr. C. Trimp, **Het leeraamt niet verspielen!** De uitstraling van de Schrift in de bediening van het Woord. Kamper Bijdrage XXXII, 48 blz., f 14,90, Uitgeverij de Vuurbaak - Barneveld.

Dit boekje bevat het uitgewerkte afscheidscollege van Trimp. Vanuit het klassieke conflict tussen Luther en Erasmus in de jaren 1524/1525 worden enige moderne probleemstellingen belicht met achterin de afscheidstoespraak tot de studenten. Erasmus stelde dat het Woord veel ontoegankelijke plaatsen bevat. Wie daarin wil binnendringen, zal al snel als in een gevaarlijke grot door toenemende duisternis overvallen worden. Erasmus wil de prediking reduceren tot een morele wegwijzing. Luther daarentegen gaat uit van de klaarheid van de Schrift (*claritas scripturae*). "De Schrift is een helder schijnend licht en de prediking is de uitstraling van dat licht." Tegenover Erasmus stelde Luther dat het zich niet laat denken dat God een duistere Schrift aan ons gegeven zou hebben. Vanuit Luthers beschrijving van de preekopdracht worden lijnen getrokken naar onze tijd. De klaarheid van de Schrift is in onze dagen bij velen vervangen door de lantaarn van de interpretatie, eigenlijk een soort moderne toverlantaarn. De homiletiek van dr. G.J.D. Dingemans "Als hoorder onder de hoorders"

wordt als voorbeeld genoemd en afgekeurd. De gereformeerde homiletiek in de twintigste eeuw kan sterke impulsen ontleenen aan Luther.

Jongeren en Sacramenten, Jeugdbond Gereformeerde Gemeenten, 72 blz., f 10,-.

In dit boekje schrijven Ds. J. Driessen en Ds. J.B. Zipprow over de Heilige Doop. Ds. C. Harinck over het doen van belijdenis en Ds. W. Harinck over het Heilig Avondmaal. Tevens wordt ingegaan op vragen van jongeren over deze zaken. Er wordt veel behandeld: Overdoop, kinderdoop, volwassenendoop, de doop voor eigen rekening nemen. Terecht wordt op blz. 54 gesteld dat het niet begint met Heilig Avondmaal: "Het begint niet met het Avondmaal. Jonge mensen zijn wel eens teveel gericht op het Avondmaal. Waar begint het dan mee? Met de vraag: Wat moet ik doen om zalig te worden! En niet met de vraag: hoe kan ik de eerstvolgende keer aan het Avondmaal gaan! En dan volgt later dat andere vanzelf." Uit het gedachtengoed binnen de Gereformeerde Gemeenten wordt in kort bestek materiaal tot bezinning over belangrijke onderwerpen geboden.

Dr. J.H. van de Bank, **De leiding van des Heeren liefde met Dina van den Bergh**, aantekeningen, dagboek en brieven met inleiding en toelichting, 228 blz., f 52,50, Uitgeverij den Hertog B.V. - Houten.

De auteur van dit keurig uitgevoerde, inhoudsvolle, geïllustreerde en wetenschappelijk verantwoorde boek is verbonden aan de theologische faculteit van de Utrechtse Universiteit. Voetnoten geven aan wat wordt aangehaald uit de berijming van Datheen of uit de gedichten van bijv. Lodenstein. In 1993 is dr. v.d. Bank het handschrift in Amerika op het spoor gekomen. Dina van den Bergh heeft een wonderlijke genezing ondervonden (blz. 174). Het boek bevat aantekeningen van door haar beluisterde preken van diverse predikanten. Haar hoofdzonde was vooruitlopen (blz. 16, 17 en 66). De Franse inval (1747-1750) in ons land wordt vermeld en hoe Dina daaronder gesteld was. Wat was zij verblijd toen een telg uit het geslacht van oranje stadhouder werd: Willem IV. Het beeld dat Dina van zichzelf, van de vromen en van haar tijdgenoten tekent is niet zo best. We lezen op blz. 117:

"O hoe diep bevond ik mij hier in de schuld, ja ik moest betuigen: 'ik (was) de trouwelooste, o mijn schuld alleen (al) maakte alles verbeurd. En ook de zonden der vromen in 't algemeen en van deze en gene in 't bijzonder veroetmoedigen mij zeer. O, ik zag hoeveel bannen dat er in Israël waren, terwijl toch Juda God getrouw moest zijn. O, hoe weinig verborgen leven en gesteldheid is er bij Gods volk, wat een diepte van zorgeloosheid en oppervlakkigheid is er niet bij Zion, wat een geesteloos en onheilig bestaan, een leven naar de eeuwen dezer wereld en een mededoen naar de zondige gewoonten wordt er bij des Heeren kinderen, die (toch) de steunstels van het land moesten zijn niet gevonden." We hebben het boek met belangstelling gelezen. Een authentiek biografisch verhaal van iemand die dicht bij de Heere leefde.

Dr. W.J. Ouweneel, **Godsverlichting, De evocatie van de verduisterde God - een weg tot spiritualiteit en gemeente-opbouw**, 282 blz., f 39,50, Uitgeverij Buijten en Schipperheijn - Amsterdam.

De term Godsverduistering is indertijd geïntroduceerd door H. Berkhof. Het boek van Ouweneel geeft allereerst een diagnose van de Godsverduistering. Ouweneel stelt dat de gemiddelde christen net zo gesecculariseerd is als de gemiddelde Nederlander.

Hij noemt de voorbeelden van sociale zekerheid, voedselvoorziening, ziekten en gezinsvorming. Vervolgens beschrijft de auteur verschillende pogingen of therapieën om God weer op te roepen (evocatie) en wegen die uit de impasse kunnen brengen: opwekking, spiritualiteit en gemeente-opbouw. Een boek dat ook vragen oproept. De auteur wijst het confessionalisme als therapie af, maar de vraag moet dan toch gesteld worden: Wat is de waarde van de confessie? Ook zaken die in reformatische kring algemeen onderschreven worden, worden door Ouweneel anders beoordeeld zoals: het dragen van rokken en jurken door vrouwen en meisjes, het dragen van een hoed in de eredienst door vrouwen en meisjes en het T.V.-bezit (blz. 111 en 112). Duidelijk blijkt uit het boek dat de auteur een leerling is van Dooyeweerd. Het boek bevat een literatuurlijst, een personenregister, een zaakregister en een tekstregister, wat de bruikbaarheid vergroot.

Een waardevol boek vanuit evangelische hoek dat zijn nut kan bewijzen wanneer we met onderscheid weten te lezen.

Samuel Rutherford, **Lieflijk licht voor blinden**, 126 blz., f 24,50, uitgeverij de Groot Goudriaan - Kampen.

De bekende Schotse theoloog en prediker Rutherford leefde van 1600-1661. Hij is vooral bekend vanwege zijn brieven. Voor ons ligt een vertaling van een niet volledig tractaat over de genezing van de twee blinden opgetekend in Mattheüs 9:27-31. Ruim vijftig jaar na het sterven van Rutherford verscheen het voor het eerst. Vertaler is A.P. Bijl. De verhandeling bevat behartenswaardig praktisch onderwijs. Zo lezen wij bijv. op blz. 105: "De maat en de trappen van het genadewerk in een en dezelfde ziel kunnen buitengewoon sterk afwisselen. Op het ene moment kan er een sterk en krachtig blazen van de Heilige Geest zijn en vlak daarna een zwak, flauw en nauwelijks waarneembaar ademen. We zien dat duidelijk bij David, die soms hoogtijdagen had van volle gemeenschap met God, maar ook tijden dat God minder opvallend in hem werkte. Dat blijkt duidelijk als we Psalm 31 met Psalm 63 vergelijken."

Grietje van Drune, **De Wondervolle Wegen**, 110 blz., f 19,90, Uitgeverij den Hertog B.V. - Houten.

Grietje van Drune (1860-1912) was gehuwd met W. Andeweg. In dit boekje worden haar geestelijke ervaringen beschreven waarbij ook het kerkelijke leven in Barendrecht aan het einde van de 19e eeuw aan de orde komt. Er lezen moeilijkheden aangaande het lezen van oude schrijvers (blz. 80) en de bediening van het sacrament van het Heilig Avondmaal. Grietje bedankte voor haar lidmaatschap van de Gereformeerde Kerk (blz. 88). Omstreeks 1900 verhuisde Grietje van Drune naar Rotterdam. Daar leerde zij Ds. C. Pienemam kennen. Daarna verhuist ze naar Lisse waar ze onder het gehoor van Ds. Jac. Overduin komt. Het viel op dat Bijbelteksten niet altijd correct worden geciteerd. Zo lezen wij "doen" in plaats van "spreken" op blz. 27. Wie historische belangstelling heeft en zich wil verdiepen in de leiding Gods in het leven van Grietje van Drune doet er goed aan dit boek te lezen.

MIVO werkmateriaal voor +16 verenigingen, Redactie E. van Hell, Woerden. Uitgave Jeugdbond Gereformeerde Gemeenten, Postbus 79, 3440 AB Woerden, tel. 03480-18587.

Drie schetsen kregen we toegezonden: Rouwverwerking, Racisme en Vreemdelingschap of maatschappelijk betrokkenheid. De wonderlijke wereld van de Amish. Zeker bruikbaar in verenigingsverband. De schets over de Amish (die we zelf ook gezien hebben) geeft veel stof tot nadenken over onze huidige leefwijze. Kosten: f 2,50 per stuk.

Infoschets 3 **Algemene wet gelijke behandeling**, drs. P. van Vugt, 23 blz., f 4,- --LVSGS/SGP-jongeren.

De auteur gaat in op de inhoud en de strekking van de wet. Wanneer is er sprake van discriminatie en op welke terreinen is de wet van toepassing. Behandeld wordt wat de AWGB voor kerkgenootschappen, het personeelsbeleid en het aanbod van goederen en diensten voor bedrijven betekent. De botsing van grondrechten komt aan de orde. Afgesloten wordt met de SGP-visie op de AWGB.

Infoschets 4 **Werkloosheid**, drs. J.J. Grandia, 19 blz. f 4,- --LVSGS/SGP-jongeren.

De actuele stand van zaken wordt belicht. Verschillende vormen van en oorzaken van werkloosheid worden behandeld. Op blz. 15 wordt het verkiezingsprogramma van 1994 geciteerd: "er voor kostwinners een beleid van positieve discriminatie moet worden gevoerd." Een goede zaak van beide schetsen kennis te nemen. Elk

jaar verschijnen er 4. Bij een jaarabonnement (f 16,-) komen de verzendkosten voor rekening van LVSGS/SGP-jongeren, Laan van Meerdervoort 165, 2517 AZ 's Gravenhage.

B. Florijn, **Opstellen over de Christelijke Opvoeding**, f 7,95 per deel, Uitgeverij ADOS - Staphorst. Deel I De Christelijke opvoeding. Deel II De opvoeders: huwelijk en gezin. De opstellen zijn letterlijk weergaven of bewerkingen van lezingen te Leersum en Staphorst gehouden. Er worden principiële grondlijnen getrokken op godsdienstig en pedagogisch gebied. Diepe ernst klinkt door. God wordt in Zijn heiligheid en de mens in zijn verdorvenheid getekend. Uitgebreide voorbeelden worden gegeven. Veel behartenswaardigs wordt aangereikt.

Stichting Bemiddeling Kraam- en Gezinszorg Meijer (B.K.G.M.)

Reeds velen maakten gebruik van de bemiddeling voor Kraam- en/of Gezinszorg. Heeft u Kraam- of Gezinszorg nodig en u bezit geen TV, bel dan gerust.

Stichting Bemiddeling Kraam- en Gezinszorg Meijer
Telefoon 02943 - 1145, mevr. J. Meijer.

KRAAMZORG

GEZINSZORG BKG

De Stichting Bureau Kraam- en Gezinshulp bemiddelt tussen hulpaanvragers en zelfstandige gediplomeerde verzorgenden.

Voor uw hulpaanvraag en/of inlichtingen kunt u bellen:

08385-27799

Voor kraamhulp graag tijdig bellen!

De Chinese christenen vragen om uw hulp

De Chinese christenen in Zuid-West China, die op het platteland wonen, smeken de Nederlandse christenen om hulp. Zij hebben die hulp dringend nodig.

De sterke groei van de huisgemeenten draagt ertoe bij dat er een

tekort is aan schuurkerken.

De kosten van de bouw van een schuurkerk met plaats voor 800 tot 1000 personen zijn

f 65.000,-

"Er is al één schuurkerk binnen"

Vanwege de grote opkomst is er een

tekort aan bijbels.

Bijbelverspreiding blijft noodzakelijk. Ook vragen zij goed opgeleide Evangelisten.

De Bonisa-zending wil een Bijbelgetrouwe opleiding steunen, omdat studerende Evangelisten zelf geen geld hebben.

Postgiro 31 555 32

Stichting BONISA-zending

Secretariaat: Schoolstraat 17 2161 HB Lisse of op rek. 33.65.54.613 van de Rabobank te Lisse, t.n.v. Stichting BONISA-zending. Gironr. van de Rabobank 163525.

Lezingen en informatie met of zonder dia's voor verenigingen en scholen kunt u aanvragen bij dhr. T. Schultink, Emmeloord, tel. 05270-15083, Donaustraat 5, 8303 WL Emmeloord

Oost-Europa: Nog steeds is er grote vraag naar bijbels en christelijke lectuur. Aan financiële en materiële hulp voor kerken, scholen en tehuizen blijft ook dringend behoefte.

De hulpverlening moet doorgaan. Mogen we rekenen op uw steun, door gebed en gave?

(Meer weten? Vraag ons gratis infobulletin aan!)

STICHTING KOM OVER EN HELP

POSTBUS 138 - 3860 AC NIEKERK - TEL. 03494 63200 - FAX 03494 62807

HULP AAN KERKEN EN CHRISTENEN IN OOST-EUROPA.

ONS WERK WORDT AANBEVOLEN DOOR EEN COMITÉ DAT BESTAAT UIT PREDIKANTEN UIT DE GEREFORMEERDE GEZINDTE.

POSTBANK 35 35 181 of BANK 16.10.04.555 TE H.I.AMBACHT